

УДК 371.134/.311.1:78.071.4

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАННЯХ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Михаськова М. А.

У статті описано інтерактивні методи навчання, які можна використовувати як індивідуальні навчально-дослідні завдання студентів. Визначено, що індивідуальні завдання є однією із форм організації навчання у вищій школі, які мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, одержаних студентами в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Проведено аналіз видів самостійної роботи студентів як складника навчальної діяльності та визначено методи індивідуальної роботи (кейс-метод, тренінг, перегляд та обговорення тематичних відеофільмів, метод автентичного оцінювання досягнень учнів (портфоліо), метод проектів). У статті розкрито специфіку використання індивідуально-дослідних навчальних завдань та запропоновано варіанти втілення цих завдань у процесі викладання предметів фахового спрямування студентів спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво). З'ясовано, що індивідуальні навчально-дослідні завдання потрібно використовувати в процесі засвоєння предметів фахової підготовки як важливий вид позааудиторної роботи. Це дозволить викладачу подати матеріал глибше, викликати інтерес до предмета, урізноманітнити його засвоєння.

Проаналізовано, що використання інтерактивних методів у самостійній діяльності дозволить студентам: підвищити мотивацію навчання; розвивати критичне мислення та комунікативні навички; сформувати вміння працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі; орієнтуватися в інформаційному просторі; застосовувати знання на практиці; створювати позитивну атмосферу творчого пошуку.

Ключові слова: інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення, самостійна робота, індивідуальні завдання, інтерактивні методи навчання, індивідуально-дослідні навчальні завдання.

В статье определяются интерактивные методы обучения, которые можно использовать в качестве индивидуальных учебно-исследовательских заданий студентов. Определено, что индивидуальные задания являются одной из форм организации обучения в высшей школе, которая имеет целью углубление, обобщение и закрепление знаний, полученных студентами в процессе обучения, а также применение этих знаний на практике. Проводится анализ видов самостоятельной работы студентов как составляющей учебной деятельности и определяются методы индивидуальной работы (кейс-метод, тренинг, просмотр и обсуждение тематических видеофильмов, метод подлинного оценивания достижений учащихся (портфолио), метод проектов). В статье раскрывается специфика использования индивидуально-исследовательских учебных задач и предложены варианты воплощения этих задач в процессе преподавания предметов профессионального направления студентов специальности 014.13 Среднее образование (Музыкальное искусство). Выяснено, что индивидуальные учебно-исследовательские задачи необходимо использовать в процессе усвоения предметов профессиональной подготовки как необходимый вид внеаудиторной работы. Это позволит преподавателю подать материал глубже, вызвать интерес к предмету, разнообразить его усвоение.

Проанализировано, что использование интерактивных методов в самостоятельной деятельности позволит студентам: повысить мотивацию обучения; развить критическое мышление и коммуникативные навыки; сформировать умение работать в разнообразных группах, исполнять социальные роли; ориентироваться в информационном пространстве; применить знания на практике; создавать позитивную атмосферу творческого поиска.

Ключевые слова: интерактивный комплекс учебно-методического обеспечения, самостоятельная работа, индивидуальные задания, интерактивные методы обучения, индивидуально-исследовательские учебные задания.

The article defines interactive teaching methods that can be used as individual teaching-research tasks of students. It is determined that individual tasks are one of the forms of organization of training in high school, which aims to deepen, generalize and consolidate the knowledge, gained by students in the process of learning, as well as the application of this knowledge in practice. The analysis of the types of independent work of students as an integral part of educational activity is conducted and the methods of individual work are determined (case method, training, review and discussion of thematic films, the method of authentic assessment of achievements of students (portfolio), method of projects). The article reveals the specifics of the use of individual-research tasks and proposes the variants for the implementation of these tasks into the process of teaching the subjects of professional direction of students of the specialty 014.13 Secondary Education (Music Art). It is found out that individual-research tasks should be used in the process of mastering the subjects of professional training as a necessary kind of extracurricular work. It will allow the teacher to submit the material deeper, to cause interest to the subject, to diversify its learning.

It is analysed that the use of interactive methods in independent activity will allow students: to increase the motivation of education; to develop critical thinking and communicative skills; to form the ability to work in different groups, to perform social roles; to navigate in the information space; to apply knowledge in practice; to create positive atmosphere of creative search.

Key words: interactive complex of teaching-methodological support, independent work, individual tasks, interactive methods of teaching, individual research educational tasks.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку фахової освіти характеризується пошуком нових шляхів співробітництва викладачів і студентів, у процесі яких відбувається формування ініціативи, самостійності і творчості останніх. Музично-педагогічна спільнота намагається знайти шляхи осучаснення методів викладання дисциплін фахового спрямування, щоб досягти кращих результатів у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва і вийти за межі академічної замкненості. Одним із таких шляхів ми вбачаємо можливість упровадження методів інтерактивного навчання, які допоможуть студентам не тільки бути суб'єктами навчання, а й дадуть можливість навчатися у співпраці з наставниками.

Аналіз досліджень і публікацій. Методологічну основу інтерактивної технології вивчали В. Гузеєв, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота, О. Пометун та інші. Розкриттям теоретичних основ інтерактивних методів навчання займалися Ю. Бабанський, М. Поташник. Формування дослідницьких умінь студентів відображено у працях Л. Аврамчук, Т. Алексеєнко, Г. Артемчук, В. Буряка, А. Дьоміна, Л. Кондрашової, М. Князян, С. Копельчак, П. Лузан, П. Олійник, В. Рябець, Є. Спіцина. Однак ці дослідження розкривають означені підходи до освітньої діяльності, але не спрямовані на аналіз їхнього застосування в музично-педагогічній діяльності в процесі фахової підготовки вчителів музичного мистецтва.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є аналіз та висвітлення інтерактивних методів, які можна застосовувати в індивідуально-дослідних навчальних завданнях у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Згідно з наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161 "Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", навчально-методичний комплекс дисципліни повинен складатися з 15 структурних розділів, одним з яких є інтерактивний комплекс предмета. Він є інноваційною формою науково-методичного забезпечення навчальної діяльності в умовах кредитно-трансферної системи.

Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення – це пакет навчально-методичних матеріалів, який містить навчальну програму дисципліни; тексти лекцій; плани семінарських, практичних та лабораторних занять; модулі

перевірки знань; індивідуальні навчально-дослідні завдання; словник термінів, які повинен засвоїти студент при вивченні курсу; хрестоматію; список рекомендованої літератури; тести для самоконтролю; екзаменаційні питання; перелік літератури до курсу, підготовлений у електронному форматі на носіях або розміщений у комп'ютерній мережі, підключених до Інтернету [1].

Відповідно до інноваційних технологій навчання різновидом самостійних індивідуальних занять є **індивідуальні навчально-дослідні завдання (далі ІНДЗ)**, що є однією із форм організації навчання у вищій школі, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, котрі студенти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці [1, с. 16–18]. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовують у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового екзамену чи заліку [2].

Мета ІНДЗ полягає в самостійному вивченні частини програмного матеріалу, систематизації, поглибленні, узагальненні, закріпленні та практичному застосуванні знань студента з навчального курсу та розвитку навичок самостійної роботи. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яку виконують на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, що охоплює декілька тем або зміст навчального курсу загалом [2].

Ефективними методами самостійної роботи, у яких найбільше виявляється самостійність студента, формуються вміння набувати нові знання і оперативно користуватися ними, є кейс-метод, тренінг, перегляд та обговорення тематичних відеофільмів, метод автентичного оцінювання досягнень учнів (портфоліо), метод проектів.

Ми запропонували варіанти втілення інтерактивних методів у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва з предметів музично-теоретичного циклу.

Кейс-метод (від англ. case study – вивчення ситуації) – це метод ситуативного навчання на конкретних прикладах. Робота над кейсом передбачає: розбір конкретної ситуації з певного сценарію, який містить самостійну роботу; "мозковий штурм" у межах малої групи; публічний виступ із представленням до захисту запропонованого рішення; контрольне опитування учасників щодо знання фактів кейсу, який розбирають [3]. Робота над кейсом поділяється на два етапи: домашня самостійна робота й робота в аудиторії.

Так, у процесі реалізації кейс-методу в індивідуально-дослідних навчальних завданнях з предмета "Музична педагогіка" слухачам магістратури пропонуємо самостійно підготувати роботу на тему "Моральний кодекс викладача гри на музичному інструменті (викладача диригентсько-хорових дисциплін, викладача вокалу)". Також передбачені завдання типу, як-от:

- скласти орієнтовну програму концертного виступу (академічного, звітного, до ювілейної дати); продумати послідовність концертних номерів, визначити загальну режисуру концерту;
- підібрати в методичній літературі та періодиці приклади, які розкривають значення культури педагога у формуванні особистості учня засобами музичного мистецтва.

Метод "*виконання проектів*" передбачає розвиток пізнавальних, творчих навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити [5]. Ці матеріали створюються викладачами та студентами з використанням комп'ютерних технологій (засобів створення мультимедійних комп'ютерних презентацій, текстового та графічного процесорів, табличного процесора, комп'ютерних програм для створення публікацій і веб-сайтів, здійснення пошуку інформації в Інтернеті, роботи з електронною поштою тощо). Наприклад, самостійними роботами з предмета "Історія української музики" можуть бути:

- розробка комп'ютерних презентацій про життєвий та творчий шлях композиторів від часів Київської Русі до XX ст.;
- складання тезового плану – конспекту про життєвий та творчий шлях композиторів від часів Київської Русі до XX ст.;
- комп'ютерне моделювання музичних вікторин з тем програмного курсу, тематичне планування, поурочне планування уроків різних типів;
- складання кросвордів з тем програмного курсу;
- розробка проекту "Улюблені пісні українських композиторів" або "Улюблені українські пісні".

Наведемо приклад виконання проектів з предмета "Історія зарубіжної музики": "Мій улюблений В. Моцарт" (Ф. Шопен, Л. Бетховен тощо); "Мої улюблені фортепіанні твори"; "Наші улюблені пісні" (Ф. Шуберта, О. Даргомижського, російських композиторів XIX ст. тощо). У вигляді позаурочного навчального (музичний лекторій) та виховного заходу (концерт тощо) з використанням творчості композиторів студентам пропонуємо розробити план – сценарій. Результати проектних робіт оформлюють у вигляді афіш, запрошень на тематичний концерт тощо.

Метод автентичного оцінювання досягнень учнів (портфоліо) призначений для систематизації результатів самостійної роботи студентів, узагальнення, поглиблення і розширення знань, отриманих на аудиторних заняттях. У матеріалізованому плані презентаційне портфоліо – це тека, у якій у систематизованому вигляді студент накопичує матеріали, які є результатом його самоосвітньої діяльності з конкретної навчальної дисципліни.

Портфоліо складається з: дипломів, сертифікатів, грамот за участь в олімпіадах, науково-практичних конференціях і семінарах; конспекти додаткових джерел інформації; реферати, тези доповідей на семінарах, есе, творчі роботи; ксерокопії нормативних документів, які стосуються професійної діяльності; результати індивідуальної роботи з викладачем, науковим керівником: плани, програми, проекти наукової статті; анкети, результати опитування, інтерв'ю з професіоналами-практиками за фахом студента [6]. Прикладом студентського портфоліо може бути проект на тему "Створи свою візитівку", "З яким музичним твором я асоціюю себе?", "Моє портфоліо".

Результативним видом самостійної роботи студентів з дисциплін "Історія української музики" та "Історія зарубіжної музики" є *перегляд і обговорення тематичних відеофільмів*. Перевага фільмів перед лекціями в тому, що вони можуть показати об'єкти і процеси в деталях і русі. Зорові образи запам'ятовуються легше, ніж усне подання інформації в ході лекції.

Тренінг становить активний метод навчання в тренувальному режимі роботи, що сприяє розкриттю і вдосконаленню особистісного потенціалу, коригуванню засобів взаємодії вербального та невербального самовираження. Цей метод заснований на актуалізації професійних знань і умінь, рефлексуванні особистих соціально-перцептивних здібностей, формуванні почуттів, емоцій, підвищенні компетентності у сфері ділового та міжособистісного спілкування [4].

Наприклад, самостійним тренінгом студентів з музично-теоретичних предметів може бути проведення "Вправи на більш глибоке слухання". Це допоможе студентам бути більш уважними та емоційно чутливими під час прослуховування творів та сформує в них уміння аналізу музичних засобів виразності. Також тренінгом на уважне слухання може бути вправа "На скільки гарно ви вмієте слухати?". Хід вправи передбачає таке: відкладіть на хвилину свої справи і напишіть на аркуші паперу все, що ви чуєте навколо себе. Зробіть це, не концентруючись. Головне – зробити це швидко і легко.

А згодом 5 хвилин слухайте сконцентровано. Заплющте очі, зробіть глибокий вдих і намагайтеся розкрити всі можливості слуху. Запишіть усе, що почули за ці 5 хвилин. Наскільки змінився ваш перелік? Ви почали слухати розрізнені звуки більш чітко? Почули звуки холодильника, кондиціонера, обігрівача або інших фонових "шумових" приладів? Здатні ви почути звуки вашого організму?

Висновки. Отже, індивідуальні навчально-дослідні завдання потрібно використовувати в процесі засвоєння предметів фахової підготовки як важливий вид

позааудиторної роботи. Це дозволить викладачу подати матеріал глибше, викликати інтерес до предмета, урізноманітнити його засвоєння. Крім того, студент отримує можливість заробити бали, які враховуються при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

Використання інтерактивних методів у самостійній діяльності дозволить студентам: підвищити мотивацію навчання; розвивати критичне мислення та комунікативні навички; сформувати вміння працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі; орієнтуватися в інформаційному просторі; застосовувати знання на практиці; створювати позитивну атмосферу творчого пошуку. Перспективою подальших досліджень ми вбачаємо аналіз практичного застосування інтерактивних методів кооперативного, колективно-групового, дискусійного навчання та ситуативного моделювання в практичній підготовці учителів музичного мистецтва.

Література

1. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посіб. для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я. Я. Болюбаш. – К. : ВВП Компас, 1997. – 64 с.
2. Застосування Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) у навчальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aau.edu.ua/up/docs/bologna/ects_nproc.pdf. – Назва з екрана.
3. Кейс-метод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pedkab.wordpress.com/2013/01/28/кейс-метод/>. – Назва з екрана.
4. Метод дискусії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://om.net.ua/10/10_18/10_185233_metod-diskussii.html. – Назва з екрана.
5. Метод проектів як технологія навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/11570718/informatika/metod_proektiv_tehnologiya_navchannya. – Назва з екрана.
6. Портфоліо вчителя. Види та структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://helpinformatik.com/?id=1193>. – Назва з екрана.